

Vəli Qədimov – 85

Klarneti milliləşdirən sənətkar

Ustad klarnet ifaçısı, Xalq artisti, Prezidentin fərdi təqaüdəçüsü Vəli Qasımov artıq 15 ildir ki, xatirəyə dönüb. Pərəstişkarları onu yada salanda həm kədərlənir, həm də ifalarının oynaq sədalarının təsiri ilə nikbinləşirlər.

Vəli Qədimov 1940-cı il yanvarın 12-də Bakının Çəmbəkənd deyilən ərazisi ilə Dağlı məhəlləsinin qovuşduğu məkanda, toylarda şıdırgı rəqslərin oynanıldığı yerdə, nəfəs alətləri ifaçısı Nurbala kişinin ailəsində dünyaya göz açıb. Uşaq vaxtından klarnet ifaçılığını müəllimsiz öyrənib və artıq 14 yaşında tibb işçilərinin mədəniyyət evində Zeynəb Xanlarova ilə birlikdə özfəaliyyət kollektivində çıxış etməyə başlayıb.

Onda ansamblın bədii rəhbəri kaman ustası, Xalq artisti Ağacəbrayıl Abasəliyevin atası Ağasəlim müəllim olub. Maraqlıdır ki, 30 il sonra Ağasəlim müəllim də Xalq artisti Zeynəb Xanlarovanın ansamblının bədii rəhbəri olarkən Vəli Qədimovla birgə çalışıb. Onun əli və nəfəsi ilə klarnet bir anda cana gəlib şeyda bülbul kimi cəhcəh vururdu, ilan dili çıxarırdı.

Vəli Qədimov gözəl sənətkar Baba Salahovun rəhbərlik etdiyi ansamblıda peşəkar fəaliyyətə başlayıb. Az vaxtda istedadı ilə ustad sənətkarların diqqətini cəlb edərək xalqın sevdii ifaçılardan olub. El məclislərində də onun çıxışları əsl anşlaq yaradıb. Öz ifaları ilə mağarda rəqs edənlərə sanki güc və ilham verib. Nə oynayanlar yorulmaq bilib, nə də baxanlar, dinləyənlər.

Onun sənətə bağlılığı, ifaçılıq məsuliyyəti əsl örnək sayıla bilər. Zeynəb Xanlarovanın ansamblının tərkibində aparıcı klarnet ifaçısı kimi dünyanı, özü demişkən, iki dəfə gəzib dolaşaraq, Azərbaycan musiqisini hər yanda ustalıqla təbliğ edirdi. Bu cümlələri yazdıqca onların ifa etdiyi “Bülbülüm” mahnısı qulaqlarımda səslənir. Klarnet də dil açıb Zeynəb xanıma qoşulur, onunla duet oxuyur.

“Bülbülüm”ü qarmon ifaçısı Leyla Şabanova ilə birgə ifa etdiyi “Xoşbəxtlik” rəqs musiqisi əvəz edir. Bu ifa da adamı, az qala, yerindən oynadır. AzTV-nin Qızıl Fondunda qorunub saxlanılan ağ-qara təsvirli qənimət kadrlarda Vəlinin məşhur qarmonçalan, Xalq artisti Aftandil İsrailov, Nizami Əsgərov və digərləri ilə də çox gözəl ifaları qalır. Xüsusilə Aftandilin müəllifi olduğu “Nazilə” rəqsinin melodiyaları lap iliyə işləyir.

Yeri gəlmişkən, sevimli nəfəs aləti onun ciyərlərini elə genişləndirib, nəfəsini elə dərinləşdirmişdi ki, bunun sayəsində hətta bir dəfə suda batdığı zaman özünü xilas edə bilmişdi. Aftandil İsrailov danışırdı ki, xaricdə konsertlərarası istirahət vaxtı Atlantik okeanında çimərkən Vəli trampindən suya tullanıb yox olmuş, dostlarını əməlli-başlı həyəcanlaşdırmışdı. Yalnız o, bir müddət sonra 70–80 metr aralıda başını sudan çıxarıb üzə-üzə geri qayıdanda hamı dərinədən nəfəs alaraq “Allaha şükür” deyib. Klarnetin ən yuxarı notunda çala bilən sənətkarı okeanın dərinliyi də batıra bilməyib.

Vəlinin əvəzolunmaz ifaları zamanı arada qeyri-adi muğam keçidləri də olurdu ki, heyran qalmamaq mümkün deyildi. Bu həm də muğamın böyük məhəratlı instrumentallaşdırılması idi. O, hər dəfə “Çahargah”ın melodik xüsusiyyətlərini və muğam əsasını təqdim etməsi ilə möcüzə yaradırdı. Seyid Əzim Şirvani demişkən, “Xüsk olan çubidə nəleyi-zar” edirdi. Həmkarlarının fikrincə, Vəli bütün virtuozluğu ilə bərabər, düz yol ifaçısı idi. Həm

rəqslərin solo ifaçısı, həm ansamblın üzvü kimi yerini dəqiq bilirdi. Bəstəkar Şəmsi Kərimovun “Gecələr” mahnısını saksofondan (!) çalması da musiqisəvərlərin yaddaşına həmişəlik həkk olunub. Sanki çalmırdı – həzin səslə, isti nəfəslə, varlıqlara qəsdlə oxuyurdu Vəli Qədimov.

Onun “Gecələr”ini dunləyəndə misra-misra duyğulanmağım da olub:

**...Ömür sanki muğamatdı –
Zil gündüzlər, bəm gecələr.
Tükənməyən qazavatdı
Həm gündüzlər, həm gecələr.
O qız yadla əhd bağlayıb,
Məni həsrət qundaqlayıb.
Sübhə kimi qan ağlayıb,
Yaş tökülür qələm gecələr.
Ümid kövrək, xəyal qırıq,
Fələk ürəyimdən vurub.
Gözlərimdə məclis qurub
Kef eləyir qəm gecələr...**

Ömrünün son illərini xəstə yatağında keçirən sənətkar iflic olduğu üçün ifa edə bilmədiyi musiqilərin həsrətini çəkirdi. Bu barədə verilən sualı belə cavablandırmışdı: “Üç ildir klarneti işlədə bilmirəm, deməli, Vəli Qədimov üç ildir yaşamır. Özümü qanadı qırılmış quş kimi hiss edirəm”.

Sonuncu dəfə hansı havanı ifa etdiyini nədənsə xatırlamayan ustad bundan çox sarsılmış, “bilsəydim ki, bu, sonuncu ifamdır, klarneti əlimdən yerə qoymazdım, qəlbimdəki bütün nəğmələri çalardım...” – demişdi.

“Xalq qəzeti”nin mərhum fotomüxbiri Rafiq Salmanov sənətkarla ömrünün son vaxtlarında görüşdüyünü kövrək şəkildə xatırlayırdı: “Mən onunla görüşmək imkanı əldə edən xoşbəxtlərdənəm”, – deyirdi. “Evində söhbət etdik, illərcə “Vağzal” havasını məhz Vəlisayağı tərzdə sevdirmiş klarnet bir kənarda qalmışdı. Masanın üstü dərmanla dolu idi, bunu görüb çox kövrəldim, sənətkara tezliklə sağalıb yenedən klarnetinin könlünü almasını arzuladım. Amma zalım fələk imkan vermədi... Həssas, xeyirxah, təvazökar, dərin musiqi duyumu, şəxsən özünün yaratdığı rəqslər olan Vəlinin məktəbi yaşadılmalıdır. Çünki o, musiqinin əmin əllərdə olmasını istəyirdi”.

Xatirə gecələrinin birində onun sənət bulağından su içmiş qədərbilən yetirmələri bənzərsiz insan haqqında “Xatirə” adlı musiqi kompozisiyasını təqdim ediblər. Vəli Qədimov, sözün əsl mənasında, əziz, unudulmaz bir xatirəyə dönüb.

Ə.DOSTƏLİ
XQ